

GÜZEL AHLAK VE MANEVİ HALLER

Bismillahirrahmanirrahim.

a. Güzel Huylu Olmakla Kazanılan Sevaplar

Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* hazretleri buyuruyor ki; sertlik, kaba sabalık, çetin ceviz dediğimiz böyle haşin olmak uğursuzluktur. Yumuşaklık, halim selimlik, rıfk, mülayimlik de uğurdur. Birisi şomluktur, ötekisi uğurdur, berekettir. Demek ki biz müslümanlar Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* Efendimiz'in bu hadîs-i şerîfinde bildirdiği kötü huydan kendimizi uzak etmeliyiz. Bu huydan bir şemme, bir koplama, bir emare, bir parça bizde mevcutsa ondan kurtulmaya çalışmalıyız. O tavsiye edilen güzel huyu elde etmeye çalışmalıyız.

Çünkü güzel huyun kıymeti çok fazladır. Öyle ki güzel huylu bir insan, bu güzel huyu sayesinde sırf güzel huyluluğu yüzünden, sırf güzel huyluluğu sebebiyle gündüzleri akşamlara kadar sıcak yaz günlerinde dudakları çatlaya çatlaya, fedakârlık yapa yapa, Allah'ın sevgisini rızasını kazanayım diye sabrede ede,

akşamlara kadar oruç tutmuş ola, geceleri de aşkından, şevkinden, muhabbetinden sabahlara kadar ibadet edip, tesbih çekip, namaz kılıp sevap kazanmaya çalışmış olan insanlar kadar mertebe kazanır, derece kazanır, sevap kazanır. Güzel huyu sayesinde. Onun için güzel huy çok önemlidir.

Bakın evlerimizi terk ediyoruz. Soğuk günlerde seyahatlere çıkıyoruz. Masraflar yapıyoruz. Camilere geliyoruz. Bir cuma namazını kılmamızın nice fedakârlıkları vardır. Ramazanda oruç tutmamızın nice meşakkatleri vardır. Hacca gitmemizin nice zorlukları vardır. Nice masrafları vardır. İbadet bunlar. Bunları ibadet diye yapıyoruz. Bunlardan Allah bize sevap verecek diye, sevap umduğumuz için fedakârlığa katlanıyoruz. İbadetlerin sevap bakımından en üstünü, zahmeti, meşakkati en çok olanıdır diye biliyoruz. Zahmeti sineye çekiyoruz.

En üstün ibadetlerden birisi cihat. Canımızı vermeye razı oluyoruz. Canımızı vermeye razı oluyoruz. Malımızı veriyoruz. Milyonlar gidiyor şimdiki paralarla. Milyarlar gidiyor. Bir füze atıyorsunuz, şu kadar milyon.

Bir uçak düşüyor, şu kadar milyar. Yani ibadetleri hepimiz müslümanlar olarak anlamışız. İbadetlerin yapılmasına razı olmuşuz. En küçük zahmetsiz, kolay ibadetten en büyük zahmetli, meşakkatli, tehlikeli ibadete kadar müslümanlar yapıyor. Aşk olsun. Maşallah. Allah kabul etsin. İyi, güzel. Yani Allah'ın rızasını kazanmak için nice kahraman insanlar var ki canını bile veriyor. Nice fedakâr insanlar var ki malını saçıyor. Allah yolunda güzel, Allah kabul etsin. Ama bir de bu işin bir kolay tarafı var. Kestirme tarafı var, karlı tarafı var, güzel huylu olmak. Güzel huylu olan bir insan, sabahdan akşama kadar oruç tutan, akşamdan sabaha kadar uyku uyumayıp, gözüne uyku girmeyip, yorulup, meşakkat çekip ibadet eden insan gibi sevap kazanıyormuş.

O halde ne yapmamız gerekiyor?

Güzel huyu elde etmeye çalışmamız gerekiyor.

İnsan güzel huyu elde edebilir mi?

Edebilir. Güzel huyun elde edilmesi mümkündür. İnsanın nefsini, kendisini terbiye

etmesi mümkündür. Hatta terbiye ile afeder-
siniz insan olmayan varlıklar bile, hayvanlar
bile bazı işleri yapabiliyorlar. Bakıyorsunuz,
sirklerde görüyorsunuz. Bizim gibi insan değil
ama bazı terbiyeler sonunda bazı şeyleri yap-
abiliyor. Arslanın ağzını açıyor, ağzını elleriyle
açıyor, başını içine sokuyor. Arslan et yiyen bir
hayvandır. Parçalar, yutar ama terbiye etmiş.
Ama kamçıyla terbiye etmiş, ama başka türlü
terbiye etmiş. Ağzını açıyor, başını sokuyor,
çıkartıyor. Arslan bak beni ısırıyor falan diye
bir kafesin içinde onunla çeşitli oyunlar
gösteriyor. Hayvan terbiye olursa, kuş terbiye
olursa, kuş terbiye olursa eşref-i mahlukat
olan insan niçin terbiye olmasın?

Olur. Ama bunun önemini anlamamız
lazım.

Önemi nedir?

Bir, Allah indinde sevabı çoktur. Allah çok
seviyor. Çok zahmet edip de, çok ibadet edip
de kazanacağın sevaplar kadar kazancı güzel
huyundan dolayı veriyor. Kazaçlı. Allah'ın
sevgisi istemiyor muyuz?

İstiyoruz. Allah indinde derecemizin artmasını istemiyor muyuz?

İstiyoruz. Cennete girmeyi istemiyor muyuz?

Ah, gece gündüz durmayıp istediğimiz şey cennete girmek. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem buyuruyor ki, insanları cennete sokan faktörlerden, sebeplerden en önemlileri iki tanesi başlı başına, en başta gelenleri birisi takvadır, ötekisi de güzel huydur. Takva da zaten günahlardan sakınmak yani sabır, kendine hakim olmak filan. O da bir bakıma şöyle bir ölçülürse ahlâki bir haslettir. Kötü huyların atılması mümkün mü?

Mümkün. Kötü huylar, edilmiş kötü huylar terbiye ile, riyazet ile yavaş yavaş atılır.

Peki insana ahlâk ve terbiyeyi kazandıran yol ve meslek nedir?

İnsana ahlâkın güzelliklerini neler olduğunu gösteren İslâm'dır. İslâm dininin içinde de insanın güzel huylu, güzel ahlâklı olmasını sağlayan şer'i ilimlerin baş tacı olan

tasavvuf ilmidir. Tasavvuf ilmidir. Şer'i ilimlerden birisidir. Şer'i ilimlerin baş tacıdır. Çünkü insan güzel huyu sayesinde çok büyük derecelere nail olur. Kötü huyu sebebiyle de çok zararlara uğrar. Önemlidir. O bakımdan tasavvuf en şerefli ilim oluyor.

قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكَّيَهَا وَقَدْ خَابَ مَنْ دَسَّيَهَا¹

“Kad efleha men zekkâhâ. Ve kad hâbe men dessâhâ.”

Nefsini terbiye eden felah bulur. Nefsini terbiye edemeyen çok ziyana uğrar, çok pişmanlıklar duyar, çok cezalara uğrar. O bakımdan şu bizim kendimizi, nefsimizi yani dini tabir ile kendimizi terbiye etmemiz gerekiyor. Peki, kabul. Adresini verin, oraya gideyim, kaydımı yaptırayım, terbiye olayım. Yok. Yani bugün 20. yüzyılda medeniyetin, maddi medeniyetin insanları füzelerle havaların fezanın ötelere götürdüğü aya ayak bastırıldığı zamanda, insanın nefsini terbiye etmek için Amerika'da mektep yok, İngiltere'de mektep yok, Almanya'da mektep yok.

¹ 91/Şems, 9-10.

İslâm aleminde vardı. İslâm aleminde mektepler vardı, tasavvuf mektepleri vardı, usuller vardı ve bu usullere riayet edilirdi ve kâmil insan yetişirdi, olgun insan yetişirdi, ârif insan yetişirdi, zarif insan yetişirdi, edip insan yetişirdi, terbiye timsali, gören kimsenin hayran kalacağı, herkesin hayran kalacağı kimse yetişirdi. Almanya'ya gittiğim zaman bahsettiler, bizim Konya'dan, bir mübarek ak sakallı zat ama tasavvuf terbiyesi görmüş, 70-80 yaşlarında. Almışlar onu Almanya'ya götürmüşler. Almanlar hayran kalıyorlarmış. Meclisine gidenler, yüzünü görenler hayran kalıyorlarmış. Davranışlarına hayran kalıyorlarmış. Sorulan sorulara cevap verişine hayran kalıyorlarmış. Tevazuuna hayran kalıyorlarmış. Sonra sezgisine hayran kalıyorlarmış, kalbinin uyanıklığına hayran kalıyorlarmış. Yani birçokları müslüman olmuş. Alman olduğu halde müslüman olmuş, kendisine bağlanmış diye naklediliyor.

O halde muhterem kardeşlerim, biz de ahlâkımızı güzelleştirmek için, zihnimize bunun büyük bir mesele olduğunu önce yerleştirelim. Ahlâkı düzeltmek önemli bir me-

seledir. Çok mühim bir iştir. En başta gelen vazifedir. Şu nefsimizi terbiye etmemiz lazım. Şu içimizi ıslah etmemiz lazım. Kötü huylarımızı atmalıyız. İyi huyları almalıyız. İyi vasıflar kazanmalıyız. İyi sıfatlara sahip olmalıyız diye içimizde bir kere böyle bir düşünce olmalı, fikir olmalı. İlk önce bunun lüzumunu idrak etmeliyiz. Ondan sonra da bunun esbabına tevessül etmeliyiz. Efendim bir insanın şeyi yoksa, hiçbir imkanı yoksa, bulunduğu bölge itibariyle, belde itibariyle hiç imkanı yoksa ne olur?

Diyor ki büyüklerimiz yani edep ve ahlâk ve terbiyeyi insan edepsizlerden bile öğrenebilir. İnsan edebi, terbiyeyi kimlerden öğrenebilir?

Niyet ederse edepsizden bile öğrenebilir.

Lokman Hekim'e sormuşlar ki sen bunca güzel edebi, ahlâkı nereden öğrendin?

Edepsizlerden öğrendim demiş. Yani edepsizlerin edepsizliğine baktım ve edepsizlerin edepsizliğine baktım, edebi öğrendim. Yani bu iyi bir şey değil, ben bundan memnun olmadım, bunu yapmayayım,

başkaları da memnun olmaz, bunu yapmayayım dedim, o kötü şeyi bıraktım. Böyle kötü şeyleri bıraka bıraka beğendiğim şeyleri de, bak şu güzel şeydir, şunu yapayım diye diye edebi öğrendim diye Lokman Hekim olmuş. Yani bir taraftan tabip, bir taraftan olgun insan, bir taraftan Kur'an-ı Kerîm'de adı geçen mübarek bir zat olmuş Lokman Hekim. O bakımdan hiçbir mazeret yoktur. Yani sizlere ve bizlere ahlâkımız olgunlaşmadan, kemâle ermeden, salih, kâmil bir kimse olmadan göçersek muhterem kardeşlerim hiç mazeret yoktur. Çünkü insan edepsizlerden bile edebi öğrenebilir.

Onun için hiç mazeret yoktur. Kaldı ki edep, erkân, yol, usul öğrenmek için bizim kültürümüzde çok zengin malzeme vardır. Kitaplarımız vardır. Eski meşhur kitaplarımızın içinde bu hususta güzel malumat vardır. Sanırım şu camiye dolduran değerli kardeşlerimin çoğunun kütüphanesinde mevcut olan İhyâ'u Ulûmi'd-Din, İmam Gazzâlî rahmetullahi aleyh'in eseri baştan sona edeb kitabıdır. Ahlâk kitabıdır. Marifetname, İbrahim Hakkı Erzurumî Hazretlerinin marifetnamesi. Güzel edep kitabıdır. Tarikat-ı Muhammediye İmam

Birgivî Hazretlerinin rahmetullahi aleyh Muhammed Zâhid Bursevî Hazretlerinin Tasavvufi Ahlâk kitabı bir edep kitabıdır. Sonra edep tabi bir de kâmillerden öğrenilir. Edep bir de kâmil insanlardan öğrenilir. İnsan edebi öğrenmeli, güzel ahlâkı öğrenmeli, kötü huyları atmalı, iyi huyları almalı, insan-ı kâmil olmalı. Eski büyüklerden bir tanesi; bir ham, olmamış, cahil, gafil insanla yol arkadaşlığı etmiş. Beraber bir yerden bir yere seyahat etmişler, muhterem kardeşlerim, ama bu kâmil insan, o edepsizin tüm edepsizliklerine sabretmiş. Adam saygısız, adam sevgisiz, adam bilgisiz, adam kaba saba bir insan. Ama ötekisi olgun. Birisi olgun oldu mu kavga çıkmaz. Kavga ne zaman çıkar?

İkisi birden ham oldu mu, birbirine çarptı mı bir ya o kırılacak ya ötekisi kırılacak. Birisi olgun oldu mu kavga çıkmaz. O ona sabretmiş, sabretmiş, gık dememiş.

Neden?

Allah sabredenlerle beraberdir. Allah sabredenleri sever. Allah sabredenleri sever. Onun için sabretmiş. Amma, hiç gık dememiş ama ayrıldıkları zaman hadi Allah'a ısmarladık,

benim yolum şu tarafa gidiyor, senin yolun bu tarafa gidiyor. şu kadar gün beraber bulunmuşlar. Herhalde kervanda falan oluyor ya bazen böyle yol arkadaşlıkları. Biz şimdi sabahleyin veya öğleyin İstanbul'dan biniyoruz, Ankara'ya akşam geliyoruz. Dağları, ovaları, dereleri geçip geliyoruz. Ama bu bir aylık yol. Eskiden İstanbul'da Ankara'ya gitmek isteyen bir insan bu mesafeyi aşağı yukarı bir, kim bilir, üç haftada mı dört haftada mı alırdı. Dinlene dinlene, dinlene dinlene, konaklaya konaklaya öyle giderdi tabii. şimdi ayrılacakları zaman bu kâmil insan başlamış hüngür hüngür ağlama.

Demişler ki bu adama bu kadar zaman tahammül ettin, gık demedin de giderken ne diye ağlıyorsun?

Demiş ki bunca zaman yanımda durdu da bir güzel huy edinemedi, öyle geldi öyle gidiyor demiş. Ona ağlıyorum. Yani kendisini şöyle bir toparlayamadı, düzeltemedi. Çünkü sözle söylesen tesir etmez, hal daha çok tesir eder. Yani iyi insanın hali, iyi insanın hali, mıknatısın öteki iyiliğ tesir ettiğ gibi tesir eder. O kadar yanımda durdu da demiş, böyle

bir şey elde edemeden gene öyle kaba saba geldi gitti. Kaba sabalık, sertlik, haşinlik, muhterem kardeşlerim, uğursuzluktur. Yani nasıl uğursuzluk oldukça insanda, işi rast gitmez, kazancı olmaz, yapacağı işi başaramaz, aksi şeytan der, bilmem tekrar tekrar teşebbüs eder, işi bir türlü olmaz, neden?

Ya bugün elimde bir uğursuzluk var, üzerimde bir uğursuzluk var filan der. İşte öyle olur. Kaba saba insanın her şeyi kötü olur, uğursuz olur. Zarif insanın da, yumuşak, mülayim insanın da, rıfk sahibi insanın da her işi uğurlu olur. Her işi rast gider. Yumuşak olan insanın her işi tatlı olur, hoş olur, Allah yardımcı olur. O bakımdan rıfk sahibi olun. Rıfk sahibi olun. Yani mülayimlik sahibi, yumuşaklık sahibi olun. Allahu Teâlâ Hazretleri şiddet ile zor ile zorbalık ile baskı ile yapılmayan birçok işi rıfk sahibine kolaylıkla bahşeder. Yani rıfk sahibi olan insan, mülayim olan insan çok zorbaların elde edemediği çok şeyi rahatlıkla elde eder. O bakımdan hepimiz üzerimizdeki halleri kontrol edelim. Bende biraz sinirlilik var. Birden patlayıveriyorum, birden parlayıveriyorum. Evde bir kıyamet kopuyor, tabaklar uçuyor, sandalyeler yerlere

çalınıyor, kırılıyor, dökülüyor filan. Ondan sonra biraz sonra fırtına geçtikten sonra oturuyorum. Hay Allah, yanlış yapmışım, doğru değil diyorum filan, pişman oluyorum. Rıfk'ı mülâyemeti öğreneceğiz. Her şey illa zorbalıkla olmaz ki. İlle tokat vurmak, yumruk vurmak, tekme atmak lazım değil ki. İlle çanak tabak kırmak, sandalye değil ki. Bu metodu bırakmak lazım. Yumuşaklık metoduyla, yumuşaklık metoduyla çok şeyler elde edilebilir.

Allahu Teâlâ hazretleri cümlemize güzel huyları nasip eylesin, yumuşaklığı nasip eylesin. Bu sertlikten, bu kaba sabalıktan, bu uyumsuzluktan, bu sivrilikten bizi Allah korusun, kurtarsın. İkinci hadîs-i şerîfe geçiyoruz.

İkinci hadîs-i şerîfe geçiyoruz. Bu kadar yetti güzel huyla ilgili izahat. Tabi bir de muhterem kardeşlerim güzel huyla ilgili olarak, âriflerin menakıblerini, hayatlarını öğrenin. Peygamber efendimizin hayatını bir kere okuyalım.

Neden biz hadîs-i şerîfleri okuyoruz?

Peygamber efendimiz bize en güzel nune olduğu için. Peygamber efendimiz hanımına nasıl muamele etmiş?

Bir düşünelim. Acaba içimizde bu kadar hoca kardeşimiz vardır. Belki vaiz vardır. Belki müftü vardır. Belki ilahiyatlı vardır.

Acaba Peygamber efendimizden hiç rivayet edilmiş mi?

Bir hanımına kaldırıp da bir tokat vurmuş mu?

Veya bir şahsa vurmuş mu?

Hayır. Hayır muhterem. Hiç vurmamış. Peygamber Efendimiz'in aile hayatı ortada. Peygamber Efendimiz'in evinde, kendisinin yanında kalan insanlara rivayet ediyorlar, 8 sene yanında kaldım, bana hiç ağır söz söylemedi. Hiç beni bir şey yaptığım zaman, niçin bunu böyle yaptın diye azarlamadı diyorlar. Hizmetçisi memnun. Hayran. Hanımı memnun. Hayran. Arkadaşı, komşusu memnun, hayran. Sahabesi, canını vermeye razı. Anam, babam sana feda olsun Ey Allah'ın

Resûlü diyorlar. Asırlar sonra gelen bir ümmeti, biz de hayranız, bizim de canımız feda. Ayağına saçı olsun, ayağının altına saçılsın, ne olacak? Biz de hayranız.

Neden?

İşte o güzel huydan, o kemâlattan dolayı oluyor. Örneğimiz Peygamber Efendimiz'dir. Peygamber Efendimiz'i iyice tanıyalım, bir. Sonra Peygamber Efendimiz'i görmüş insanlar ve Peygamber Efendimiz'in eğitiminde, terbiyesinde yetişmiş insanlar.

Kim onlar?

Sahâbe-i Kirâm. Peygamber Efendimiz'e tabi oldular, beyat ettiler. Onun çevresinde yaşadılar, onun emirlerine göre ömür sürdüler. Görelim bakalım onlar nasıl yaşamış. Sahâbe-i Kirâm'ın hayatını okuyalım. Menâkıbını okuyalım. Nasıl hareket ettiklerini görelim. Mesela vali tayin edilmiş bir tanesi bir şehre ama vali sarayına gitmemiş. Bana şu odacık yeter, şu kulübecik yeter demiş. Valilik üniformalarını giymemiş. Bana bu elbiselerim yeter demiş. Yolda birisi, tüccar, çuvalını in-

dirmiş, yükünü indirmiş, birisine taşıtacak, etrafına bakınmış, birisini görmüş diyor ki gel buraya, geliyor. Al şu çuvalı diyor. Sırtla diyor. Sırtlıyor. Neden? Tüccar para verecek yani ne kadar isterse verecek. Yani o hamallarla onun bedeli için münakaşa edecek değil ki. Al şunu sırtına diyor. Taşımaya başlıyor. Tüccar önden gidiyor. Hamal da arkadan gidiyor. Çuval sırtında. Ama yanından, sokaktan geçenler Es-selamu aleyküm Yâ Emîre'l-Mü'minîn. Es-selamu Aleyküm Yâ Emîre'l-Mü'minîn. Es-selamu Aleyküm Yâ Emîre'l-Mü'minîn dedikçe tüccar uyanıyor, aklı başına geliyor. Hamal sandığı yük yüklettiği adam şehrin valisiymiş. Sahabe, peygamber efendimizin sahabesinden yani onun şeyinde yetişmiş kimse. Diyor ki afedersiniz efendim ocağınıza düştüm, elinizi öpeyim, ayağınızı öpeyim, bırakın yükü. Yok diyor, nereye kadar götüreceksen oraya kadar götüreyim diyor, sırtından da indirmiyor.

İşte peygamber efendimizin sahabesinin ahlâkı. İşte peygamber efendimizin hayatı, işte onun arkadaşlarının, ashabının hayatı.

Alın Tezkiretül Evliyâ'yı, görün mübarek insanların hayatını. Yani evliyâullahın, salih

kimselerin hayatlarını görün. Tarih kitaplarını da onları okuyun.

Onların hakkında deniliyor ki;

İnde zikrissâlihîn tenzîl-ür-rahme. Salih kimsenin anlatıldığı yere Allah'ın rahmeti iner. Neden? Onlar numune olur, öteki insanlara âşk ve şevk verir onların hareket tarzı. Bir tanesi var, tacını tahtını bırakmış, Allah yoluna girmiş. İbrahim Ethem. Allah şefaatine erdirsin. Yani kolay mı hazineleri bırakmak?

Kolay mı sarayları bırakmak?

Kolay mı izzetleri, itibarları bırakmak?

Ama veli olmuş. Keramet sahibi olmuş. Çok üstün bir insan olmuş. Bir tanesi Hâtem-i Esâm. Hâtem-i Esâm. Sağır Hâtem. Sağır mıymış bu adam?

Sağır değil. Sağır değil ama bu sağır lakabını almasının sebebi şu. Bir gün onun huzuruna bir mesele sormak üzere bir kadın geliyor. Kapıdan içeri geliyor, otururken gaz kaçırıyor. Gaz kaçırıyor, sesli bir şekilde bir gaz kaçırıyor. E şimdi utanıp, sıkılıp böyle otururken bir ses çıkıveriyor, gaz kaçırıyor.

Böyle bir insan tabi, mübarek bir insanın huzurunda, düşünün valinin, reisi cumhurun filan, böyle mübarek bir kimsenin, böyle meşhur, büyük bir kimsenin makamında tabi kıpkırmızı kesiliyor birden, yer yarılsa yerin içine girecek. Bir kabahat yaptı, bir ses çıktı, kaçırdı, gaz kaçırdı, yellendi yani, kıpkırmızı oluyor. Şeyh Efendi duyuyor tabii, Hâtem-i Esâm da o sesi duyuyor. Ama bir anda bir düşünüyor, kararını veriyor içinden, hiç bozuntuya vermiyor. Yüzünün hatlarında hiçbir değişiklik yok. Ne ayıplamış bir insan hali var, ne şaşırmış bir insan hali var. Kadın oraya oturunca diyor ki, kızım o kadar uzakta oturma, o kadar uzakta oturma, benim kulağım ağırdır, duymam biraz yakına gel diyor. Kadın da diyor ki, ha bak kulağı iyi duymuyormuş, hem de benim şeyimi anlamadı, yenlendiğimi anlamadı, biraz rahatlıyor, yakınına geliyor, oturuyor. Efendim işte ben şu sebeple geldim, şu meseleyi söyleyeceğim falan diye anlatmaya başlayınca, bağır bağır diyor, kulağım iyi duymaz diyor, bağır diyor, kulağım ağırdır diyor. Tabi o artık bangır bangır bağırarak meselesini anlatıyor, o da cevabını veriyor.

Muhterem kardeşlerim, o kadıncağız vefat edinceye kadar sağır numarası yapmış. Yani herkese karşı. Çünkü öbür tarafta sağır olmadığını belli edecek şekilde davransa, bu sefer diyecekler ki, o sağır değil canım, sen nereden çıkarttın sağır olduğunu?

Onun kulaklarına tık gelse, duyar falan deseler, kadın yine üzülecek. Kadın üzülmessin diye, kadının vefatına kadar sağırmış gibi davranıyor.

İşte büyüklerin ahlâkı. İşte güzel ahlâk. Millet onun için seviyor mutasavvıfları, boş yere sevmiyor. Bazıları da kızıyorlar, canım bunlara ne bu kadar bağlanılıyor, niye seviliyor? Onları tanısan sen de bağlanırsın, sen de seversin. Oku, hayatlarını gör, beğenirsen ne ala. Beğenmezsen kendin bilirsin.

b. Bazı Rüyaların Anlamları

İkinci hadîs-i şerîfe geçiyorum.

الْخُضْرَةُ فِي النَّوْمِ الْجَنَّةُ وَالتَّمْرُ رِزْقٌ وَاللَّبَنُ
فِطْرَةٌ وَالسَّفِينَةُ نَجَاةٌ وَالْحَمْلُ حُزْنٌ وَالْمَرْأَةُ
خَيْرٌ وَالْقَيْدُ ثَبَاتٌ فِي الدِّينِ وَأَكْرَهُ الْغُلَّ

el-hudratü fi'n-nevmi'l-cennetü ve't-temru rizkun ve'l-lebenü fitratün ve's-sefînetü necâtün ve'l-hamlü hüznün ve'l-mer'etü hayrun ve'l-kaydü sebâtün fi'd-dîni ve ekrahü'l-ğulle.

Bu hadîs-i şerîfte rüya ile ilgili. Biliyorsunuz ki uyuduğumuz zaman rüya görürüz. Yani çok kimseler görür, bazı kimseler de ben yatarım hiç rüya görmem falan diyorlar, nadir. Ekseriya rüya görürüz. Neler görürüz, neler görürüz. Akla hayaline gelmedik şeyler. Ben rüyamda bir İngilizce konuşurum, uyandığım zaman İngilizcemin güzelliğine şaşarım.

Ya ben bu kadar güzel İngilizce konuşabiliyor muydum?

Rüyada konuşuyor insan.

Şimdi bu rüya nedir?

Bu nasıl bir şey?

Bu rüya tabii insanın bedeni değil de ruhuyla ilgili bir olay. Ruhsal bir olay yani. Rüyanın bir çeşidi insanın nefsiyle, bedeniyle ilgilidir, algılarıyla ilgilidir, gündüz gördüğü

şeylerle ilgilidir, zihnindeki düşüncelerle ilgilidir, normal, nefsani rüya derler buna. Yani insanın nefsinden, arzularından, isteklerinden, hayallerinden, edindiği gözlemlerden, intibalardan doğan uyuduğu zaman zihni serbest kalıyor, böyle rüya görüyor. Tamam. Nefsinin insana bir şeyler söylemesidir. Nefsani bir kaynağı var. Büyüklerimiz demişler ki aç tavuk rüyada yem görüyor.

Neden?

Karnı aç, onun için rüyadan yem görüyor. Tamam, nefsani rüya. Bir rüya vardır, şeytani-
dir. Şeytan mü'mini üzme için, mahzun etmek için çok ters şeyler gösterir. Şeytani, bu da şeytani. Ötekisi nefsani, bu da şeytani. Bazı rüyalar vardır, rahmânîdir. Rahmânîdir, ilahi alemden, bilmediğimiz alemlerden esrarengiz alemlerden bize hakikaten işarettir. Bazıları böyle bu kaynaklıdır.

Onun için rüyaların erbabı, yani rüyaları anlayan insanın bir yorumlaması vardır. Buna rüya tabiri diyoruz. Hatta bunlar için kitaplar yazılmıştır. Tabirnameler filan deniliyor. Meşhur şahıslar yetişmiştir böyle rüya tabirinde.

Peygamber Efendimiz rüya tabir etmiş midir?

Etmiştir. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* Efendimizin rüya tabir etmesi var. Hatta sabah namazından sonra veya bir namazdan sonra bazen dönermiş cemaate, dermiş ki bir hasta var mı ziyaret edelim. Bir ihtiyacı, bir sorusu olan var mı?

Sorsun cevap verelim. Zamanı müsait demek ki, durumu uygun. Böyle sorarmış. Hasta yok. Soru sorulmuyor, bir rüya gören var mı anlatsın da tabir edelim dermiş. Bir kere-sinde Ebû Bekir Sıddîk Efendimiz kendisine birisi rüya anlattığı zaman diyor ki Yâ Resûlallah! Bu rüyayı müsaade et de sen anlatmadan, tabir etmeden evvel ben bir izah edeyim, ben tabir edeyim. Sen de kontrol etmiş olursun gibilerden. Peygamber Efendimiz de müsaade istiyor. Peki diyor Peygamber Efendimiz. O da o rüya görenin anlattığına göre rüyayı tabir ediyor, yoruyor, yani rüyayı yormak deriz ya biz, rüyayı yoruyor. Peygamber Efendimiz'e dönüyor, diyor ki;

Yâ Resûlallah!

Nasıl yormamda, tabir etmemde isabet eyledim mi?

Peygamber Efendimiz buyuruyor ki;

Bazısında isabet ettin, bazılarında hata ettin.

Demek ki rüya tabir etmek kolay bir şey değil. Yani tabiri diye bir şey var, rüya tabiri diye bir şey var ama bunu tabir etmek kolay bir şey değil. Şimdi rüya bir de tabir edenin yormasına göre değer kazanır. O bakımdan Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* Efendimiz rüyanızı akıllı, fikirli, ciddi insana anlatın diyor. Yani alay edecek veya ters bir yorum yapıp da başınıza iş açacak kimseye anlatmayacaksınız. Şöyle dini bilgisi olan, akli başında olan, ciddi olan, âlim, fâzıl, kâmil bir kimseye rüyayı yordurmak lazım geliyor, herkeşe açmamak gerekiyor. Eğer şeytani, hoşagitmeyen bir rüya görülürse rüya uykudan kalkıp sol tarafına üç defa tükürmek gerekiyor. Yani o rüyanın zararından Allah'a sığınmak gerekiyor.

Şimdi bu hadîs-i şerîfte Peygamber Efendimiz buyurmuş ki;

Uykuda yeşillik görmek cennettir, cennete alamettir. Uykuda yeşillik görmek, yeşil,  imen,  ayır filan gibi böyle Şeyler görmek cennete alamettir. Hurma görmek rızık kazanmaya alamettir. Süt görmek fıtrata alamettir. Gemi görmek kurtuluőa alamettir, içinde bulunduğu halden kurtuluőa ereceğine alamettir. Yük taőımak mahzunluk alametidir. Yani bir Őeyden mahzun olacak, yük taőımak onu gösterir. Kadın görmek hayırdır. Bağ görmek, ip görmek, bağ görmek bu dinde sebat alametidir. Ama ben bukağı görmeyi, yani boyunduruk görmeyi, yani boyuna takılan böyle halka, hani esirlerin boynuna takılan Şeyi, tabii onu sevmem. Yani onun manası biraz iyi değildir, buyurmuş Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*.

Rüya Kur'an-ı Kerîm'de var mıdır?

Vardır.

Bazı  yle rüyaları Kur'an-ı Kerîm anlatıyor. Mesela Yusuf *aleyhisselam* bir rüya gördü. Babası Yakup *aleyhisselam*'a geldi, dedi ki; Babacığım, k   k en kendisi, ben bir rüya gördüm, on bir tane yıldız gördüm, ayı ve

güneşi, şemsi ve kameri ve bu yıldızları bana secde ederken gördüm dedi.

Babası dedi ki; aman evladım bu rüyayı öteki kardeşlerine anlatma dedi hemen.

Bu rüyayı;

لَا تَقْصُصْ رُؤْيَاكَ عَلَىٰ إِخْوَتِكَ فَيَكِيدُوا
لَكَ كَيْدًا ²

“*Lâ taksus ru’yâke ‘alâ ihvetike feyekîdû leke keydâ.*”

Sonra sana kıskanıp da bir zarar verirler dedi Yakup *aleyhisselam*, Yûsuf *aleyhisselam*’ın bu rüyası. Tabi burada güneş, Yakup *aleyhisselam*’ın kendisine delalet ediyor. Ay hanımına delalet ediyor Yûsuf *aleyhisselam*’ın annesine. 11 tane yıldız da o peygamber çocukları olan öteki o şeylere delalet ediyor, Yûsuf *aleyhisselam*’ın kardeşlerine delalet ediyor. Onlar kendisine secde ediyorlar. Bu da Yûsuf *aleyhisselam*’ın makamının yüksek olduğuna delalet ediyor. Sana

² 12/Yûsuf, 5.

kıskanırlar da bir zarar verirler dedi Yakup aleyhisselam.

Demek ki Kur'an-ı Kerîm'de böyle bir rüya meselesi var. Sonra başka rüya, yine Yûsuf suresi'nde, o Yûsuf *aleyhisselam*'ı zindana atıyorlar ya haksız yere, zindana atıyorlar. Orada bir müddet kalıyor. Peygamber olduğu halde iftiraya uğradığı için zindanda bir müddet kalıyor ama zindanda bile öteki mahkumlara emr-i ma'ruf yapıyor, nehy-i münker yapıyor, imanı telkin ediyor, öteki mahkumlara. İki tane mahkum var, bu iki mahkum Firavun'a suikast yapılmış, öldürmeye teşebbüs edilmiş, yani Yusuf *aleyhisselam*'ın zamanında yaşayan Mısır hükümdarına suikast yapılmış. Bu ikisi sanık olarak hapisteler. Şimdi rüyalarını anlatıyorlar. Diyor ki ben diyor bir tanesi, gördüm ki bir tepsi taşıyorum başımın üstünde, üstünde ekmekler var, o ekmeklerden kuşlar yiyor. Ötekisi diyor ki ben efendime meşrubat sıkıyorum, yani meyve suyu sıkıyorum diye görüyorum diyor. Onun üzerine Yusuf *aleyhisselam* diyor ki o başında ekmek taşıyor gören, ekmekten kuşlar gagalıyor diye görene, sen asılacaksın, öldürüleceksin ve senin etlerini kuşlar böyle

şey yapacak asıldığıın yerde. Ötekisine de diyor ki sen tekrar eski vazifene döneceksin ve hükümdarın hizmetinde yani meşrubatçılığını yapmaya devam edeceksin diyor, aynı surede. Yine aynı surede Mısır hükümdarı rüya görüyor. 7 tane semiz şey görüyor, inek görüyor, yedi tane zayıf inek görüyor, bu semiz inekleri yiyorlar. Hadi bunu anlatın falan diyor. Rüya tabircileri aciz kalıyorlar, cevap veremiyorlar. Yusuf *aleyhisselam*'ın zindanda arkadaşlığını yapıp da çıkmış olan şahıs diyor ki benim zindanda bir tanıdığım kimse var, çok iyi kimsedir, iftiraya uğramış da oraya girmiş, o rüya tabirini bilir diyor, ona gidip anlatıyor. Diyor ki Mısır'da 7 sene bolluk olacak. 7 sene bolluk olacak. Arkasından 7 sene kıtlık olacak, bu 7 sene bollukta biriktirilmiş olan bütün şey, halkın topladığı biriktirdiği tahıl, mahsüller, hububat, hepsi şey yapılacak, ondan sonraki sene millet adam akıllı açlık ve kıtlık çekecek diyor. Ondan sonra işte onu çağırıyorlar, şeylikten kurtuluyor, mahpusluktan kurtuluyor. Hükümdar onun suçsuz olduğunu anlıyor, yüzleştiriyor kendisini iftira edenlerle. İftira edenler suçlarını itiraf ediyorlar, biz ona iftira ettik

diye, Mısır'da adeta ziraat bakanı oluyor ve sonra işte çocukların kardeşlerini, anasını babasını Mısır'a getirtiyor da, hepsi onun karşısında hürmeten secde ediyorlar, o zaman babasına diyor ki, baba işte benim küçükken gördüğüm rüyanın şeyi çıktı bak, yorumu çıktı şimdi diyor. Hepsi kendisine saygıyla böyle secde edince o eski rüyayı hatırlatıyor.

Bütün bunlar, niçin anlattım?

Kur'an-ı Kerîm'de rüya vardır, rüya tabiri vardır, yorumu vardır. Hadîs-i şerîflerde rüya tabiri vardır, yorumu vardır, haktır. Hakikaten de kendi hayatımıza da gelince, kendi hayatımızda da, sizler de belki buna benzer olaylarla karşılaşmışsınızdır, rüya görürsünüz, o rüyanız çıkar. O rüyanız, bakarsınız ki, ha bir şey oldu, benim arkadaşım falanca, İstanbul'daki falancaya bir şey oldu falan dersiniz, böyle çıkar.

Demek ki rüyanın, gayb aleminden insana bazı haberlerin gelmesi tarzında bir olay olduğu da bu gibi şeylerden anlaşılıyor. Ahir zamana doğru, ahir zamana doğru salih kimselerin rüyaları, ertesi gün gündüz gibi çıkacak yani. Aynen çıkacak. Allah onların gönüllerine

bir berraklık verecek. Efendim gayba ait şeyleri onlar görecekler.

c. Günahın Gizli ve Açık Etkisi

Diğer hadîs-i şerîfe geçiyoruz.

الْخَطِيئَةُ إِذَا خَفِيََتْ لَمْ تَضُرَّ إِلَّا صَاحِبَهَا
وَإِذَا أَظْهَرَتْ فَلَمْ تُغَيِّرْ ضَرَّتِ الْعَامَّةَ

“el-hatîetü izâ hafiyet lem tezurra illâ sâhibehâ ve izâ üzhirat fe lem tüğayyir dar-rati’l-âmmete.”

Ebû Hüreyre radiyallahu anh'tan rivayet edilmiş. Peygamber Efendimiz buyuruyor ki; Bir günah, bir hata, bir kusurlu iş gizlenirse, gizlendiği zaman, başka kimseye zararı vermez, ancak o hatayı işleyen kimseye zarar verir. Tabi ondan dolayı Allah ona bir ceza verecek, bir günah olmuş. Tevbe etmezse bir cezaya uğrar. Gizlendiği zaman başka kimseye zarar vermez, sadece işleyen kimseye zarar verir. Amma âşikare kılınınca, söylenince, âşikâre yapılınca, *izâ üzhirat*, şeklindeymiş. Elif'i şimdi gördüm, *izâ üzhirat*. Zahir, âşikâre olarak yapılırsa hata ve bundan da tevbe edilip vazgeçilmezse o zaman herkese zarar verir.

Herkese zarar nasıl verir?

Bir kere Allah cezayı umumi verir. Yani kusur aleni işleniyor, sizler de görüyorsunuz, düzeltmeye de çalışmıyorsunuz, alın bakalım cezayı, ceza bu sefer umumi gelir. Yani aleni yapıldığı zaman umumi gelir. Bir böyle.

İkincisi, aleni yapıldığı için günah yapma yolu açılır, herkes aynı günahı, aynı hatayı adet olur, herkes yapar. Canım falanca da yapıyor ne yapalım, filanca da yapıyor ne yapalım demeye başlarlar. Bu sefer herkes günahı umursamaz olur, herkes yapmaya başlar. Böylece cemiyet fesada uğrar, o bakımdan da topluluğa zarar verir.

Bu sebepten bir hatayı faş etmeyeceğiz. Bir Müslüman kardeşimizin bir hatası var, onu faş etmeyeceğiz yani yaymayacağız, başkasına söylemeyeceğiz. Gücün yetiyorsa ona nasihat et, bir kenara çek, yakasına yapış, sen böyle bir şey yapmışsın, yapma, günahdır, ayıptır, bir daha görmeyeyim, duymayayım, tevbe et filan diyebilirsin, faş etmeyeceksin. Bazı şeylerin diyorlar, bazı şeylerin şüyu' u vuku' undan daha beterdir. Yani şâi olması, yayılması yapılmış olmasından daha fena olur.

Onun için kötülüğü söylemeyin. Kötü olan şeyi yaymayın. Bir de Peygamber Efendimizin bir hadîs-i şerefi var muhterem kardeşlerim. Bizim vazifemizi gösterir o. Peygamber Efendimiz tavsiye ediyor ki mümin kardeşinin bir kusurunu gördüğün zaman, o kusuru ne yapacaksın?

Gizleyeceksin, örteceksin. Hatta diyor ki, bir kardeşin uyuyor olsa, üzerinden örtüsü açılmış olsa ne yaparsın?

Örtüyü örtüversin yani açılmış bu, örtüyü kapatıversin yani. Bacağı filan açılmış, görünüyor görünmesin diye örtüversin. Ayıbı da öyle örtmek lazım. Kim bir müslümanın ayıbını örterse Allah da kıyamet günü onun ayıbını örter buyuruyor Peygamber Efendimiz. Demek ki birincisi bir kusuru gördüğümüz zaman faş etmeyeceğiz, örteceğiz, ki kusursuz kul olmaz. Sen de yaparsın kusuru, ben de yaparım. Hatasız kul olmaz. Bu böyle gizli kalsın da kimse bilmesin de örtülsün. İkincisi, hemen hatanın hatadan kendimiz kusur işlemişsek döneceğiz. Hemen tevbe edeceğiz. Allah'ın en sevdiği kullardan olarak anlatılıyor hadîs-i şerîflerde, hatasını anlar anlamaz

hemen dönen kuldur, Allah'ın sevdiği kuldur. Yani müslüman hata etmez diyemeyiz. Her müslümanın beşerdir, bir zayıf tarafı olur, bakarsın bir hata edivermiş falan. Amma hatasını anladığı zaman dönüverecek, hemen dönecek.

وَأَتَّبِعِ السَّيِّئَةَ الْحَسَنَةَ تَمْحُهَا

"Ve etbi'i's- seyyiete'l- hasenete temhuhâ"

diyor Peygamber Efendimiz. Bir kötülük yaptığın zaman arkasından bir iyilik, bir sevaplı bir şey yap ki o onu silsin. Bizim bir kardeşimiz vardı, sabah namazına kalkamıyor mesela, uyanamamış, kalkamamış, vaktinde kılması lazımdı, bir kusur, bir günah. O gün hemen oruca niyetlenirmiş. Ey nefis sen beni sabah namazına kaldırmadın, yatakta yatmanın keyfini süreceğim diye, sen beni sabah namazına kaldırmadın, ben de sana bugün akşama kadar oruç tutturacağım, o sevabı isteyecek. Yani bir günah işledi, arkasından bir sevabı yapıyor. Veyahut bir sadaka verir. Veyahut bir hayırlı iş yapar. Veyahut bir namaz kılar. Veyahut bir tesbih çeker. Veyahut bir

Kur'an okur. Veyahut hayırlı bir meclise gider. Kötülüğünün arkasından bir iyilik yapıverirsiniz. Hemen o kötülükten vazgeçersiniz. Günahta ısrar doğru olmaz. Küçük günahta bile ısrar ettiğiniz zaman günah büyümektedir. Onun için bir kere bir kusur gördük mü örteceğiz, ikincisi o kusurdan hemen vazgeçeceğiz veya vazgeçirteceğiz. Hemen vazgeçirteceğiz. Ona çalışacağız. Eğer bu aleni olursa ve biz de ses çıkartmazsak, eğer bir adam ısrarla kusur işliyorsa ona ne yapacağız?

Biz de ısrarla ona karşı çıkacağız. Dün söylemiştim hocam, bugün de mi söyleyeyim?

Bugün yaptı mı o kusuru gene?

Gene yaptı, o zaman gene söyleyeceksin. O madem kusuru işlemekten vazgeçmiyor, kusurda ısrarlı, sen de sevap işlemekte ısrarlı ol, sen de sevaptan vazgeçme. Kabul etmez gene bu adam, kabul etmese dahi söyleyeceksin.

Neden?

مَعْدِرَةً إِلَى رَبِّكُمْ وَلَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ³

“Ma’ziraten ilâ rabbiküm vele’allahüm yettekûn.”

diyor Kur'an-ı Kerîm'de. Şimdi eski ümmetlerden, ben-i İsrail'den kusurlular, günahkârlar kusur günah işlediği zaman, iyi insanlar da onların karşılığına dikilip Allah'ın emrine göre yapmayın bunu demişler.

Bazıları da diyorlar ki onlara;

لَمْ تَعْظُونَ قَوْمًا اللَّهُ مُهْلِكُهُمْ أَوْ مُعَذِّبُهُمْ عَذَابًا
شَدِيدًا⁴

“Lime te’izûne kavmenillâhü mühlikühüm ev mu’azzibühüm ‘azâben şedîdâ.”

Yani Allah'ın helâk edeceği, veyahut şiddetli bir azaba uğratacağı, bu böyle Allah tanımaz, edepsiz, arlanmaz günahkârlara ne diye öğüt vermeye kalkışıp duruyorsunuz?

³ 7/ A'raf, 164.

⁴ 7/ A'raf, 164.

Bu adamlar dinlemezler ki sizi gibi söyleyenlere diyorlar ki;

Ma'ziraten ilâ rabbikum?

Sizin Rabb'inize karşı sorumluluğunuz yok mu?

Siz Rabbinizin huzuruna çıkmayacak mısınız?

İşte biz Rabbimize mazeret olsun diye yapıyoruz. Siz yapmıyorsunuz, bize de yapmayın demeye getiriyorsunuz. Bak o Rabbiniz size de sorar sorar demek yani. Size de sorar. Siz günahın karşısında susuyorsunuz, suskunluğun da cezası vardır. Günahın karşısında suskunluk olmaz. Rabbimize bizim mazeret olacak.

Yani niye o öğüt verdin?

Mazeret olsun diye Rabbime. Yani ben diyeceğim ki Yâ Rabbi! Ben söyledim, Dinlemediler.

رَبِّ إِنِّي دَعَوْتُ قَوْمِي لَيْلًا وَنَهَارًا⁵

“Rabbi innî de’avtü kavmî leylen ve nehârâ.”

Nuh aleyhisselam böyle diyor. Yâ Rabbi! Ben kavmimi gece gündüz Hakk'a davet ettim. Hak yola çağırdım. Bırakın putları, bırakın günahları dedim, dedim.

فَلَمْ يَزِدْهُمْ دُعَائِي إِلَّا فِرَارًا⁶

“Felem yezidhüm du’â-î illâ firârâ.”

Ben onları ne kadar çağırdıysam ancak onların kaçmasını arttırdı.

وَإِنِّي كُلَّمَا دَعَوْتُهُمْ لِتَغْفِرَ لَهُمْ جَعَلُوا أَصَابِعَهُمْ
فِي آذَانِهِمْ⁷

“Ve innî küllemâ de’avtühüm litağfira lehüm ce’alû esâbi’ahüm fî âzânihim.”

⁵ 71/Nuh, 5.

⁶ 71/Nuh, 6.

⁷ 71/Nuh, 7.

Ben onları ne zaman Hakk'a çağırırsam parmaklarını kulaklarına tıklarlardı böyle. Nuh *aleyhisselam* konuşuyor.

Onlar da ne yapıyorlar?

Parmaklarını dinlememek için kulaklarına tıkıyorlardı. Hakkı kabul etmiyorlardı. Günahta ısrar ediyorlardı. O bakımdan helâke uğradılar.

Demek ki bizim de aldığımız ders bu anlatılanlardan, bir günahın âşikare yapılmasının karşısına çıkacağız. Yani yapmayın bunu diyeceğiz. Yani yaptırmamaya çalışacağız. Yani günahkârı günahından vazgeçirmeye çalışacağız. Günahı işlemekte rahat ve serbest bırakmayacağız, rahatsız edeceğiz. Rahatsız etmemiz lazım. Şimdi bir gazetede okudum. Vakıf, üniversite kuracakmış. Tabi üniversite bir ilim yuvası, kurulması iyi olabilir ama, tabi vakfedenin şartlarına riayet edilmesi lazım filan. Nerede üniversite kuracak, filanca sultanın hastane olarak kurduğu yerde. İyi ama o filanca sultanın şartlarını çiğnememek lazım. O vakfeden üstadın şartlarına uymak şartıyla olabilir. Şimdi yazar, itikatsız bir insan, tenkit ediyor bu şeyi. Başka yönden tenkit ediyor.

Diyor ki, üniversite kuracaklarmış, genel bütçeden üniversiteye tahsisat verilecekmiş. Öyle şey olur mu diyor. Yani bizim paramızla meydana gelmiş olan bütçeden oraya para verilecekmiş. Ya ben diyor müslüman değilsem benim paramla ne diye müslümanlara bir hayır yapılsın demeye getiriyor yani. Bakın gayrimüslim parasının bütçeye gittiğini ve oradan müslümanlara bir hayır gelmesini istemiyor da kıskanıyor onu. Biz de o zaman ne yapmalıyız?

Biz de şerre gitmemesine dikkat etmeliyiz. Yani bu benim bütçemdir, paramdır, hayra gitsin, şerre gitmesin diye uyanık olmalıyız. Yani günahın karşısında muhterem kardeşlerim, gerçek müslümanlığın, asil müslümanlığın, uyanık müslümanlığın, dinamik müslümanlığın, Allah'ın sevdiği müslümanlığın şeyi gereği, davranış nasıl olacak?

Günahın karşısında yer alacağız, günahı yaptırmamaya çalışacağız. Çünkü zarar hepimize gelir, hepimizin başına taş yağar. Felaket geldi mi, herkesin başına gelir. Eski ümmetlerden felakete uğrayanlar bize

misaldir. Ad kavmi, Semud kavmi, Firavun kavmi, daha başka ümmetler, daha başka milletler, Allah'ın emirlerini dinlemeyenler, Nuh tufanı, vesaire bunların hepsi bize bir delildir.

Nuh *aleyhisselam*'ın sözünü dinlemediler ne oldu?

Tufan geldi ve hepsi sulara gark oldu. Şimdi Almanya'da bulunmuş olan bir kardeşimiz anlattı oradaki arkeoloji mecmualarını okumuş. Diyor ki Mezopotanya'da arkeolojik kazı yapan bir Alman heyeti aşağı doğru kazmaya başlamış. İşte bilmem milattan sonraki şu zamanın bulguları, eserleri, onları çanağı, çömleği vesaireye çıkarmışlar. Daha aşağı inmiş, işte milattan önceki Sümerler zamanının bilmem şeyleri, onları çıkartmış falan böyle tabaka tabaka tabi kazılarda, nereyi buluyorlarsa, hangi devre ait olduğunu tespit ediyorlar. Ondan sonra bir zaman gelmiş, bakın önemli bir hadîse, kazma, kazdıkları yerden mil çıkmaya başlamış, kum çıkmaya başlamış, tamam demişler. Artık yerleşme şeyi bitti, kazının dibini bulduk, yerleşmenin köyün, kentin dibini bulduk, aşağısı kum. Kazmışlar, kaç metre kazdılsa kazmışlar mil,

kazmışlar mil, kazmışlar mil, artık bitti falan derken, inat edip daha aşağı kazınca daha aşağıda yine evler ve şeyler bulmuşlar. İşte diyor Nuh tufanının delili bu diyor. O kadar mil gelmiş, o kadar aşağıdaki köyleri basmış, ondan sonra onun üstünde yeniden insanlar yerleşmiş diye. Bunların hepsi haktır ve gerçektir. Kur'an'ın bildirdiği her şey haktır. Allah'ın emirleri hepsi doğrudur, gerçektir. Peygamber Efendimiz'in bildirdiklerine göre, Kur'an'ın emirlerine göre hareket etmeliyiz. Günah karşımızda işlenip dururken biz duramayız. Btaraf duramayız, bgne duramayız, aldırmadan duramayız, başımızı öbür tarafa eviremeyiz. Bir iyi insan, mümin insan kabre girdiği zaman kabirde azap melekleri buna bir topuz vurmuşlar.

Hadîs-i şerîfte bildiriliyor. Kabrin ii ateş dolmuş. O topuzdan çok büyük ızdırap çekmiş ve diyor ki ben Allah'a mümin kuluyum, niye bana azap ediyorsunuz?

Bir taraftan o azabın içinde, bir taraftan böyle feryat edip soruyor. Diyorlar ki; sen hayatındayken filanca günde bir yerden

geçiyordun, zalimler bir mazlumu yakalamışlar, zulmediyorlardı, sen ona müdahale etmedin, bu onun cezasıdır. Yani zalimler mazlumu şey yapıyorlardı, işkence ediyorlardı, sen ona müdahale etmedin, kurtarmadın, yardımcı olmadığın için bu ceza diyorlar.

Onun için muhterem kardeşlerim, günah işlemeyelim, bir. Günah işletmeyelim, iki. Başkalarının günah işlemesine de fırsat vermeyelim. Günahların işlenmemesi için aktif olalım. Cemiyetimizin güzelleşmesi için aktif olalım, temiz olması için aktif olalım, insanımızın ahlâklı olması için aktif olalım, dürüst olması için vaazı, nasihati, öğütü şeyi geride bırakmayalım. Suskun olmayalım. İçimize kapalı olmayalım. Çünkü Allah *celle celâluhû* biz müslümanları, ümmetlere nümune olarak gönderdi ve emir-i ma'ruf nehy-i münker yapalım, yeryüzünde hayrı tesis edelim, şerri engelleyelim diye gönderdi. Görevimiz var bizim, âyet-i kerîmelerin şeyi budur.

Eski büyüklerimiz bunu yapmışlar. Yani güzel bir misaldir, Kanuni Sultan Süleyman Fransa'ya mektup yazmış veyahut Almanya'ya.

O zaman işte Almanya, Fransa böyle bir imparatorluk halinde falanca şahsı hapsetmişsin, çıkart onu. Hemen korkusundan çıkartıyor. Bir başka padişah bir mektup yazmış yine Avrupa'ya. Siz öyle kadın erkek sarmaş dolaş, dans denilen bir şey yaparmışsınız, bu edepsizce şeyi bırakın. Hemen bırakmışlar korkularından, çünkü ültimatom veriyor yani bırakmazsa şey olacak. Yani iyiliğin yaygınlaşması, kötülüğün engellenmesi için hristiyan ülkelere bile müdahale etmişler eskiler. 1900'lü senelerin başında Fransa'dan birkaç kimse gelmiş, Fransız sefaletinin mensupları da onları almışlar, bak müslümanların kapalı çarşısı vardır burada, enteresan bir yerdir diye İstanbul'da kapalı çarşıya götürmüşler. Tabi mücevheratçı dükkanları var, daha başka enteresan yerler var, oraları gezecekler. Ama Fransız kadınları o zamanın âdetine göre boyalı, açık kıyafetlerle gelmişler. Bizim o zaman da kadınlarımız örtülü, şimdiki gibi değil, tamamen böyle örtülü. Tabii kapalı çarşıda öyle kadınlar da pek gezmezmiş çarşıda pazarda eskiden. Fransız kadınlarını öyle açıkça saçıkça böyle alışılmamış şekilde gezer görünce biraz da gavur karısıdır falan diye.

Orada hamallar vardır tabii kapalı çarşıda mal taşıyan, hizmet eden böyle tahsili görgüsü az kimseler vardır. Onlar biraz böyle yan bakmaya başlamışlar, bıyık vurmaya başlamışlar falan. Böyle bir şeyler yapmaya başlamışlar. Daha böyle fiili bir şey yok da sadece böyle bir şey, uzaktan böyle bir satasma gibi bir tavır. Namaz kılıyorlarmış. Muhtelif yerlerinde böyle mescitler vardır, namazgâhlar vardır kapalı arşının. Demek namaz kılmışlar, müslüman esnaf. Namaz kılıyorlarmış, belki sünnet kıldılar, farzı kılacaklardı, belki farzı kıldılar, dua ediyorlardı, belki namazı bekliyorlardı, Bir kalkmışlar yerlerinden, o öyle bıyık buran, sağa sola bakan o kadınlara şey yapan kimselere, yani kaş göz işareti yapan o ayak takımını kaçırtmışlar, kovalamışlar. Yani yakalasalar dövecekler. Şimdi Fransız hatıra defterine yazmış, kitapta basılmış, ben orada okudum. Yani Türkler diyor, kendilerinin namuslarına o kadar düşkündür, o kadar düşkündür ki yani son derece düşkündür. Edeb ve namus ve ahlâk zirvededir, çok ileridir. Kendilerine namussuzluk yapmazlar, bir. Karşılarında veya

yanlarında başkalarının namussuzluk, terbiyesizlik yapmasına da razı gelmezler, iki. Yani kötülüğü de yaptırmazlar. Bak diyor bizim kadınlarımıza bakmaya kalkınca şeyler, öteki ayak takımı var, onu kovaladılar diye böyle hayranlıkla yazmış.

Bizim işte bu ahlâkımız kaç yıl önce?

1905 olsa 1985, 80-85 yıl önce, 80-90 yıl önce bizim Türkiye'deki ahlâkımız buydu. Benim çocukluğumda, benim bildiğim, bizim köyün, bizim köyün çarşısına kadın girmezdi. Çarşının yanındaki yoldan gidilirdi, oradan kadın geçmezdi. Kadın hiç çarşının içinden geçmezdi. Kadın kendi başına çarşıya, pazara çıkıp da alışveriş falan yapmazdı. Kadınlar örtülü olurdu. Orta Asya'da kadınlar, bizim eski Türkistan diyarlarında, kadınlar ayaklarının sesleri tık tık, ayakkabılarının sesleri taşlara çarpıp duyulmasın diye keçe koyarlarmış. Pabuçlarının altına keçe koyarlarmış yani sessiz sessiz yürüsünler diye. Yani gelişleri gidişleri bile belli olmasın diye. Bizim örfümüzde, töremizde durum böyledir. Bizim analarımız, ninelerimiz namaz giyecekleri zaman ayrı şalvar giymişlerdir. Yani iş şalvarını

çıkartıp namaz şalvarını giymişlerdir. Bizim babalarımız, dedelerimiz annelerinin babalarının sözlerine böyle kanun gibi itaat etmişlerdir. Onların mektuplarını bir okuyun, hayran kalırsınız. Sebebi hayatım, velinimetim, muhterem pederim, efendim hazretlerine diye mektup böyle başlıyor.

Şimdi nerede?

Evlatların babaya hürmeti nerede?

70 yılda çok şeyler kaybetmişiz. Ahlâkımızdan çok şeyler kaybetmişiz. Bu bizim İslâm töresini kaybetmemizden oluyor. Yani kötülüğün karşısında pasif durmamızdan oluyor.

Halbuki müslümanlık, Peygamber Efendimiz'in hadîs-i şerîfleri bize neyi tavsiye ediyor?

Kötülüğün yapmamayı, yaptırmamayı. Hem yapmayacaksın, hem de yaptırmayacaksın, hem de yaydırtmayacaksın. Belli olmayacak hiç. Orada kalacak, örtülüp kalacak yani. Yayılmayacak, kimse anlamayacak, gide-

cek. Bu ahlâka sahip olalım. Evimizde, mahallemizde, iş yerimizde, çevremizde bu İslâmi ahlâkı unutmayın, buna göre yaşayın.

d. Allah Katında Sevilen ve Sevilmeyen İnsanlar

Diğer hadîs-i şerîfe geliyorum.

الْخَلْقُ كُلُّهُمْ عِيَالُ اللَّهِ وَتَحْتَ كَنَفِهِ فَأَحَبُّ
الْخَلْقِ إِلَى اللَّهِ مَنْ أَحْسَنَ إِلَى عِيَالِهِ وَأَبْغَضُ
الْخَلْقِ إِلَى اللَّهِ مَنْ ضَنَّ عَلَى عِيَالِهِ

“El-halku küllühüm ‘ıyâlüllâhi ve tehte kenefihî fe ehabbü’l-halki ilellâhi men ehsene ilâ iyâlihî ve ebğadu’l-halki ilellâhi men zanne alâ ıyâlihî.”

Ebû Hüreyre radıyallahu anh'dan. Herhalde zamanımız dolduğu için galiba bu sonuncu hadîs-i şerîf olabilir, bugün okuyacağımız. Bu hadîs-i şerîfte Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* Efendimiz buyuruyor ki muhterem kardeşlerim; mahlukat, yaratıklar, insanlar Allah'ın iyalidir. İyâl kelimesi biliyorsunuz, evladu iyal diyoruz. Çoluk çocuk filan manasında kullanıyoruz. Aile efradı demek yani. Mahlukat yani insanlar,

hepsi Allah'ın iyalıdır. Yani sanki bir aile reisi düşünün, maiyetinde çoluk çocuğu var, belki dul teyze var, hala var, yaşlılar var filan, akraba var, belki yetimler var, hepsine bakmakta yükümlü, onun gibi, ona benzetiyor. Mahlukat, insanlar hepsi Allah'ın iyalıdır ve onun himayesi altındadır. Mahlukatın Allah'a en sevgili olanı, onun iyaline iyilik edenlerdir. Allah'ın en çok kızdıkları da, onun iyaline cimri olanlardır. Şimdi Yunus Emre'nin bir sözünü hatırlattı bana bu hadîs-i şerîf.

Diyor ki Yunus Emre;

Yaradılanı hoş gör, yaradandan ötürü.

Yaradılanı hoş gör, yaradandan ötürü. Allah rızası için, Allah aşkına, Allah hatırına yaradılanı hoş gör diyor.

Şimdi şu insanlar kimdir?

Bunların hepsi Allah'ın mahlukatı, Allah'ın iyali bunlar. Allah bunlara iyilik yapmayı seviyor, iyilik yapanı seviyor, Allah bunlara cimri davrananı, kötülük yapanı, ilgisiz kalanı sevmiyor.

Şimdi şöyle de anlatabilirim. Diyelim ki sokakta bir çocuk gördün, başını sevdin. Babası, annesi camdan baksa, bak oğlum seviliyor diye, çocuğum seviliyor diye memnun olur. Veyahut tam böyle araba geliyordu, tutun, kenara çektin, başını sevdin, korudun onu, babası gelir teşekkür eder, ya bizim çocuk neredeyse kazaya kurban gidecekti, Allah razı olsun atik davrandın, kurtardın filan. Veyahut mesela komşusun, komşunun çocuğuna okula başlıyor diye bir hediye aldın, bir çanta aldın, bir kitap aldın, bir defter aldın, güzel bir kalem hediye ettin, annesi babası memnun olur.

Neden?

İşte sevdiği kimseye iyilik yapınca o da memnun olur.

Yani bir kimsenin gönlünü kazanmak istiyorsan onun çaresi nedir?

Onun sevdiklerine iyilik yaparsan onun sevgisini kazanırsın. Bu böyle modern kitaplarda da yazılıyor. Birtakım böyle kitaplar yazmış kimseler var. Psikolojik başarı şartlarını falan böyle anlatan. Onlarda da

yazılır ama bizde bak daha önceden beri var. Bunun gibi işte. Biz de Allah'ın mahlukatına iyilik yaparsak Allah bak bu benim mahlukatıma iyilik yaptı diye bizi sevecek yani. Çünkü bütün mahlukat Allah'ın iyali. Sen şimdi çok sevdiğin bir komşunun çocuğu yaramazlık yapsa ona kötü davranabilir misin? Hatrı için davranamazsın. Babası benim dostumdur dersin, hatrı için bir şey yapamazsın. Ama düşmanın olsa o zaman belki kovalarsın, yakalarsan, biraz da canını yakarsın, haşlarsın ama iyi tanıdığın kimseninkini yapmazsın. İşte madem ki bütün insanlar Allah'ın iyaliymiş, madem ki hepsi Allah'ın iyaliymiş, o halde biz de Allah'ın aşkına, Allah'ın hatrına Yunus Emre'nin dediği gibi, yaradılığını hoşgör, yaradandan ötürü dediği gibi biz de insanlara iyi davranalım, iyilik yapalım. İyilik yapalım ki, Allah'ın sevgisinin kazanma yolu budur.

Bunun arkasındaki hadîs-i şerîfte de aynı malumat var.

الْخَلْقُ كُلُّهُمْ عِيَالُ اللَّهِ تَعَالَى فَأَحَبُّهُمْ إِلَى اللَّهِ
أَنْفَعُهُمْ لِعِيَالِهِ

“el-halku küllühüm ‘ıyâlüllâhi Teâlâ fe ehabbühüm ilellâhi enfeuhüm li ‘ıyâlihî.”

Burada ifade şöyle; bütün yaratıklar Allah'ın iyalidir, Allah-u Teâlâ'nın iyalidir. Allah'a en sevimli olan insan, bu iyaline en faydası olan insandır diye. İşte biz onun için müslümanlar, insanlığa faydalı şeyler yapmayı severiz. Dedelerimiz eskiden beri yollar yapmışlar, çeşmeler yapmışlar, hanlar yapmışlar, hayrına yani parasız. Yemekler dağıtmışlar, hastaneler yapmışlar. Bezm-i Alem Sultan çıkmış, bir hastane yapmış, fukar-ı müslümin burada tedavi olsun demiş. Taşdelen suyunu götürmüş ona vakıf yapmış. Terkos gölünü getirmiş ona vakıf yapmış. Nice böyle mülkleri getirmiş ona vakıf etmiş. Bunların gelirlerini buraya sarf edin, hastalardan para almayın, burada tedavi görsünler demiş.

Neden?

Allah'ın kullarına iyilik yapmak maksadıyla oluyor bunlar. Bütün bu çeşmeler, hanlar, hamamlar, hayrat u hasenat. Almanya'da dolaştım da muhtelif yerleri gezdim. Çok yağmur yağan bir diyar. Dağları var, ovaları

var. Hiç yani çeşme görmedim desem yeridir. Çok az gördüm.

Neden?

Onlarda çeşme kültürü yok da ondan. Yani çeşme yapma kültürü yok da ondan. Bizde çeşme yapmak, su vermek, bir insanın su-suzluğunu gidermek sevap da, herkes hemen biraz paraya sahip oldu mu bakıyorsun dağ başında bile bir çeşme yapmış. Yol kenarına hemen bir su getirtmiş. Yani dua kazanmak için, sevap kazanmak için bunu böyle yapmışlardır.

Bizim de ana fikrimiz, yani sizin şu cemaatin ve bütün müslüman kardeşlerimizin ana fikri ne olmalı?

İnsanlara hizmet, insanlara iyilik yapmak olmalı.

e. Güzel ve Kötü Ahlâkın Tesiri

الْخُلُقُ الْحَسَنُ يُذِيبُ الْخَطَايَا كَمَا يُذِيبُ
الْمَاءُ الْجَلِيدَ وَالْخُلُقُ السُّوُّ يُفْسِدُ الْعَمَلَ
كَأَنَّ يُفْسِدُ الْخَلُّ الْعَسَلَ

*el-hulüku'l-hasenü yezîbü'l-hatâyâ kemâ
yüzîbü'l-mâü'l-celîde ve'l-hulüku's-sûü
yüfsidü'l-amele kemâ yüfsidü'l-hallü'l-
asele.”*

Bu hadîste okuyup sözümü kesmek istiyorum çünkü bu hadîs ilk hadîs-i şerîfin manasında, aynı konuda. Peygamber Efendimiz *sallallahu aleyhi ve sellem* buyurmuş ki; Güzel huy insanın günahlarını, hatalarını eritir, yıkar, temizler, gider. Tıpkı suyun buzunu erittiği gibi, su döktüğün zaman onun eriyip donmuş olan şeyin eriyip gitmiş olduğu gibi. Kötü huy da insanın yapmış olduğu amelleri yani hayır babından, ibadet babından yapmış olduğu şeyleri bozar, yani değersiz, sevapsız hale getirir veya sevap kazanılmışsa sevabının silinmesine yol açar.

Neye benziyor?

Kemâ yüfsidü'l-hallü'l-asele. Sirkenin balı bozduğu gibi. Balın içine sirke dökersen bal mahvolur. Ne tatlılığı kalır, ne tadı kalır, ne tuzu kalır. Bir şeye benzemez yani sirkeyle karıştığı zaman bal mahvolmuş olur.

Onun için güzel huya hepimiz dikkat ve gayret edelim.

Allahu Teâlâ Hazretleri hepimizi mümin-i kâmil olmaya muvaffak eylesin. Hepimizi sevdiği kul eylesin. Hepimizi iyaline faydalı kul eylesin. Hepimizi cennetiyle, cemaliyle müşerref eylesin.

Ve bi hürmeti esrarı suretil-Fatiha.

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN
26 Cemâziye'l-Âhir 1409 / 02.02.1989

[Bütün HADİS DERSLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

